

змісті курсу. Результати дослідження зосереджуються на окремих особливостях моделі змішаного навчання та її застосування у формальній та неформальній освіті.

Ключові слова: змішане навчання, масовий відкритий онлайн-курс (МВОК), медіаграмотність, повсюдна модель навчання, критичне мислення.

Подано до редакції 18.01.2021

УДК 378.018.8:364-781.14-056.26

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2021-1-8>

Оксана Кравченко,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, м. Умань, Україна,
Марина Міщенко,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, м. Умань, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

На сьогодні діяльність усіх органів державної влади (центрального орган виконавчої влади з питань праці та соціальної політики, Міністерство охорони здоров'я України та органи місцевого самоврядування) створюють найбільш сприятливі умови для осіб з інвалідністю, з метою комфортного входження в суспільство, участь у суспільних процесах та повноцінній життєдіяльності особистості. Повноцінна участь людей з інвалідністю в житті суспільства не можлива через численні бар'єри та перешкоди. «Звичайна» людина їх може не помічати, а особи з інвалідністю доводиться боротися з ними щоденно. Метою дослідження є здійснення аналізу підготовки фахівців супроводжувачів осіб з інвалідністю. Методи дослідження: теоретичні – аналіз психолого-педагогічних джерел з досліджуваної проблематики, узагальнення та систематизація даних щодо підготовки фахівців – супроводжувачів осіб з інвалідністю; емпіричні – опитування. Вибірку дослідження склали 10 волонтерів, які забезпечували супровід учасників Міжнародного художнього симпозиуму-плєнеру осіб з інвалідністю «Мистецтво без обмежень». Волонтери в опитуванні зазначили, що переважна більшість не мають кваліфікованої підготовки. Серед проблем, з якими стикаються під час супроводження людей з інвалідністю, вказують наступні: необізнаність оточуючих щодо можливостей і потреб людини з інвалідністю; складність у налагодженні міжособистісного спілкування; наявність архітектурних бар'єрів, що унеможливають безперешкодне пересування або доступ до того чи іншого об'єкту; неправильний підхід, що не враховує думку людей з інвалідністю у вирішенні їхніх проблем; стан відчаю чи безпорадності таких людей тощо. За результатами дослідження встановлено важливість введення в дію стандарту професії «Супроводжувач осіб з інвалідністю» та підготовка фахівців з присвоєнням однойменної кваліфікації є суттєвим кроком на шляху щодо забезпечення доступу до суспільних благ всіх категорій громадян, в тому числі з інвалідністю. Водночас, соціальна послуга фізичного супроводу є складовою із системи заходів, які сприяють соціальній реабілітації людей з інвалідністю.

Ключові слова: фізичний супровід, інвалідність, супроводжувач осіб з інвалідністю, соціальна послуга, бар'єри, загальні компетентності, професійні компетентності.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми

Сталий розвиток ймовірний лише при врахуванні людського потенціалу як основної цінності суспільства, створенні умов і забезпеченні можливостей для повноцінного його розвитку. Особи з інвалідністю правомірно становлять важливу складову людського потенціалу – розуміння і усвідомлення чого є ключовою засадою соціальної інклюзії.

У «Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю» (1993) підкреслюється, що одним з головних завдань соціально-

економічного розвитку є забезпечення всіх особам з інвалідністю доступу до всіх сфер життя суспільства.

У «Конвенції про права осіб з інвалідністю» до осіб з інвалідністю належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими (Конвенція про права осіб з інвалідністю, 2006). Ключовою «ниткою» Конвенції є твердження, що повноцінна участь осіб з інвалідністю у суспільному житті – це цінний нинішній і потенційний внесок у загальний добробут, що

дасть можливість досягти значних успіхів у людському, соціальному та економічному розвитку суспільства.

Повноцінна участь передбачає, що людина з інвалідністю є повноправним суб'єктом суспільно-політичних, соціально-економічних і соціокультурних процесів. З цією метою на державному і локальному рівнях має бути забезпечена доступність: доступ до здобуття освіти – від дошкільної до вищої, доступ до закладів соціальної сфери щодо отримання визначених законодавством соціальних гарантій, до закладів охорони здоров'я – щодо отримання якісних медичних послуг, доступ до закладів культури у контексті реалізації творчих здібностей та задоволення соціокультурних потреб у відвідуванні театрів, музеїв, пам'яток історії та архітектури тощо.

Таким чином, відкритість середовища дозволяє в повній мірі функціонувати особистості, що в свою чергу дає можливість бути активним суб'єктом усіх соціальних процесів. Варто зазначити, що відкритість середовища – це не лише доступність інфраструктури (архітектурні рішення), це поняття вміщує в собі більш глибокий сенс – доступність до освіти, можливість подальшого працевлаштування, змога культурного збагачення та створення умов для дозвілля. Також, є необхідність у створенні відносин, завдяки яким особистість матиме змогу комунікувати, користуватися соціальними мережами задля задоволення особистісних потреб.

Мета дослідження полягає у здійсненні аналізу підготовки фахівців супроводжуючих осіб з інвалідністю.

Завдання дослідження: 1. розкрити специфіку системи фізичного супроводу осіб з інвалідністю; 2. визначити навчально-методичні умови підготовки фахівців по фізичному супроводу осіб з інвалідністю.

Методи дослідження

З метою розв'язання поставлених завдань, нами були використані такі методи дослідження: теоретичні – аналіз психолого-педагогічних джерел з досліджуваної проблематики, узагальнення та систематизація даних щодо підготовки фахівців – супроводжувачів осіб з інвалідністю; емпіричні – опитування.

Результати дослідження та їх обговорення

Ефективний розвиток соціуму як цілісної соціальної системи базується, насамперед, на соціально спрямованих заходах держави на благо людини, її благополуччя. У значній мірі рівень розвитку суспільства визначається ставленням до найменш захищених та найбільш вразливих його членів. Питання соціальної інтеграції та захисту прав осіб з інвалідністю вважаються актуальними в усьому цивілізованому світі (Якушенко, 2019).

Наразі виокремлено наступні групи бар'єрів (інформаційні, освітні, просторово-середовищні, емоційні, бар'єри, що виходять з особистого характеру людини), які обмежують доступ людей з інвалідністю до усіх сфер життєдіяльності особистості.

Інформаційні бар'єри зумовлені труднощами в отриманні інформації про свої функціональні пору-

шення, права, мережу підтримки. Освітні бар'єри формуються труднощами в отриманні загальної, спеціальної або додаткової освіти, професійної перепідготовки, як один з найефективніших шляхів виходу людини зі стану ізоляції від суспільства. Емоційні бар'єри формуються як непродуктивними емоційними реакціями оточуючих (цікавість, глузування, ніяковість, почуття вини, гіперопіка, страх і т. ін.), так і фруструючими емоціями самої людини (жалість до себе, недобррозичливість до оточуючих, очікування опіки, прагнення звинуватити когось у своїх проблемах, прагнення до ізоляції і т. ін.) (Попович, 2017).

Бар'єри, що виходять із особистого характеру людини, адже часто буває, що людина з інвалідністю не готова змінювати звичне середовище життєдіяльності. Причиною просторово-середовищних бар'єрів є непристосованість архітектурного середовища, транспорту, нестача обладнання і пристосувань для побутових процесів, самообслуговування й вільного пересування. Відповідно соціально-середовищна реабілітація здійснюється в двох самостійних напрямках: 1) пристосування навколишнього середовища до особливих потреб окремих категорій населення (забезпечення засобами пересування, протезно-ортопедичною допомогою, тифлотехнікою, сурдотехнікою, іншими технічними засобами для праці, побуту, навчання, дозвілля, фізкультури і спорту, духовного розвитку); 2) пристосування індивідів до навколишнього середовища, розвиток умінь та навичок, що забезпечують здатність до самообслуговування (Попович, 2017).

У контексті мінімізування природно-середовищних бар'єрів у життєдіяльності людей з інвалідністю заслуговує на увагу затвердження професійного стандарту «Супроводжувач осіб з інвалідністю» (наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України № 1178 від 20.06.2020 р.).

Відповідно до Національного класифікатора ДК 003:2010 «Класифікатор професій» введено нову професію «5133 Супроводжувач осіб з інвалідністю».

Здобуття освіти за цією кваліфікацією вимагає формування у здобувачів таких загальних компетентностей: ЗК 1. Здатність виконувати свою професійну діяльність з урахуванням етичних принципів у відносинах з особами з інвалідністю. ЗК 2. Здатність організувати власну професійну діяльність, працювати самостійно. ЗК 3. Здатність діяти у нестандартних ситуаціях професійної діяльності. ЗК 4. Здатність підтримувати позитивний власний емоційний стан та доброзичливі відносини з особами з інвалідністю. ЗК 5. Здатність спілкуватись державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності (мовою національних меншин). ЗК 6. Здатність забезпечувати конфіденційність особистої інформації осіб з інвалідністю. ЗК 7. Здатність забезпечувати і повністю відповідати за безпеку особи з інвалідністю під час його супроводження. ЗК 8. Здатність поважати гідність особи з інвалідністю.

Серед професійних компетентностей виокремлено дві групи:

А. Фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пере-суваються на кріслах колісних, та інші порушення:

А. 1. Здатність здійснювати фізичний супровід осіб з інвалідністю зі стійкими фізичними порушеннями, із психічними порушеннями, із інтелектуальними порушеннями від місця проживання до місця призначення. А. 2. Здатність здійснювати інформування осіб з інвалідністю зі стійкими фізичними порушеннями, із психічними порушеннями, із інтелектуальними порушеннями під час фізичного супроводу. А. 3. Здатність надавати побутову допомогу особам з інвалідністю зі стійкими фізичними порушеннями, із психічними порушеннями, із інтелектуальними порушеннями під час фізичного супроводу. А. 4. Здатність надавати психологічну допомогу особам з інвалідністю зі стійкими фізичними порушеннями, із психічними порушеннями, із інтелектуальними порушеннями під час фізичного супроводу. А. 5. Здатність надавати допомогу у здійсненні комунікацій осіб з інвалідністю зі стійкими фізичними порушеннями, із психічними порушеннями, із інтелектуальними порушеннями під час фізичного супроводу.

Б. Фізичний супровід осіб з інвалідністю з порушення зору: Б. 1. Здатність здійснювати фізичний супровід осіб з інвалідністю з порушенням зору від місця проживання до місця призначення. Б. 2. Здатність здійснювати інформування осіб з інвалідністю з порушенням зору під час фізичного супроводу. Б. 3. Здатність надавати побутову допомогу особам з інвалідністю з порушенням зору під час фізичного супроводу. Б. 4. Здатність надавати психологічну допомогу особам з інвалідністю з порушенням зору під час фізичного супроводу. Б. 5. Здатність надавати допомогу у здійсненні комунікацій осіб з інвалідністю з порушенням зору під час фізичного супроводу.

Здобуття професії передбачає присвоєння професійної та освітньої кваліфікації «Супроводжувач осіб з інвалідністю» і відноситься до третього рівня Національної рамки кваліфікації.

У межах науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978) співробітниками Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини у співпраці з Київським міським центром соціальної, професійної та трудової реабілітації інвалідів (від 03.07.2020 р. № 55\20) розроблено навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців за професією «5133 Супроводжувач осіб з інвалідністю», що включає: програму професійної та професійно-практичної підготовки; навчальний план; робочий навчальний план; навчально-методичне забезпечення для кожної дисципліни; робочу навчальну програму з виробничого навчання; робочу програму практики; методичні вказівки до підготовки і захисту кваліфікаційних робіт.

Теоретичне навчання передбачає вивчення наступних дисциплін: інформаційно-комунікаційні технології; фізіологія людини та основи медичних знань;

основи діловодства; правила дорожнього руху; охорона праці та безпека життєдіяльності; профілактика професійного вигорання; особливості психології особистості; основи правових знань та законодавство у сфері соціального захисту населення; основи міжособистісної комунікації; фізичний супровід осіб з інвалідністю за нозологіями; професійна етика.

Згідно професійного стандарту основною метою професійної діяльності за професією «5133 Супроводжувач осіб з інвалідністю» є надання соціальних послуг фізичного супроводу особам з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату, порушення зору, інших нозологій для усунення обмежень життєдіяльності та включення в громаду.

Спробуємо з'ясувати сутність фізичного супроводу крізь призму термінологічного аналізу суміжних понять.

У тлумачному словнику української мови «супроводжувати» розуміється як іти, їхати разом із ким-небудь як супутник; проваджати когось до певного місця (Білодід, 1970).

Супровід як дія, як комплекс заходів, що спрямовані на певний результат, здійснюється у багатьох сферах суспільного життя: в освіті, медицині, соціальній роботі та ін.

Соціальний супровід – вид соціальної роботи, спрямованої на здійснення соціальних опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу (ЗУ «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», 2001).

Соціальний супровід є формою підтримки та передбачає надання конкретній особі, групі осіб, сім'ї як правило комплексу правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних, інформаційних послуг впродовж певного (часто тривалого) терміну. Мета соціального супроводження – поліпшення життєвої ситуації, мінімізація негативних наслідків чи повне розв'язання проблеми одержувачів послуг (Зверева, 2012).

З 1 січня 2020 року вступив в дію новий Закон № 2671-VIII «Про соціальні послуги», який було ухвалено 17 січня 2019 року. Закон визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків, особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах. Соціальні послуги спрямовані на соціальні профілактику, підтримку та обслуговування (ЗУ «Про соціальні послуги», 2019).

Наказом Міністерства соціальної політики України № 429 від 23.06.2020 затверджено перелік соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати (Наказ «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг, 2020).

Об'єднувальною характеристикою соціальних послуг з того чи іншого виду супроводу є наступні:

дія, спрямована на допомогу вразливим категоріям громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах; тривалий термін надання соціальної послуги; надається соціальними робітниками і соціальними працівниками; має затверджений стандарт, який містить зміст, завдання та опис основних складових цієї послуги.

Наступним поширеним видом супроводу є психологічний, який здійснюється у соціальній сфері, лавах збройних сил, діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ, діяльності персоналу Державної прикордонної служби України, медицині, бізнесі та ін., але найбільшої затребуваності набуває у сфері освіти.

На основі наукових узагальнень вчених супровід розглядаємо як цілісну діяльність психолога, яка полягає у: систематичному відстеженні клініко-психологічного і психолого-педагогічного статусів дитини в динаміці її психічного розвитку; створенні соціально-психологічних умов з метою ефективного психічного розвитку дітей у соціумі; систематичній психологічній допомозі дітям із порушеннями у розвитку – консультиванні, психокорекції, психологічній підтримці; систематичній психологічній допомозі батькам дітей і підлітків з проблемами в розвитку; організації життєдіяльності дитини з порушеннями у розвитку в соціумі з урахуванням психічних і фізичних можливостей (Шеремет, 2010).

Психологічне забезпечення освітнього процесу, що передбачає і психологічний супровід учасників освітнього процесу, здійснюють практичні психологи.

В освітньому закладі вчителями здійснюється і психолого-педагогічний супровід, завдання якого полягає у попередженні виникнення проблем особистісного розвитку і виховання дитини; сприянні дитині у вирішенні актуальних завдань виховання і соціалізації, порушення емоційно-вольової сфери, налагодження взаємин з однолітками, вчителями, батьками; розвитку психолого-педагогічної компетентності (культури) педагогів, батьків (Шеремет, 2010).

Психолого-педагогічний супровід здійснюється також як окрема послуга закладу освіти для дітей з особливими освітніми потребами, що являє собою систему заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачених індивідуальною програмою розвитку.

У контексті соціалізуючої функції системи освіти виокремлюється окремий вид супроводу учасників освітнього процесу – соціально-педагогічний. Сутність якого полягає у захисті прав дітей; супроводі соціально вразливих категорій дітей, а також дітей з сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах; налагодженні співпраці соціального педагога та учасників освітнього процесу з державними органами і службами щодо захисту прав дітей.

Соціально-педагогічний супровід передбачений як окремий вид допомоги неблагополучним сім'ям, яка спрямована на створення умов для ліквідації причин неблагополуччя (чи їх можливої компенсації), на формування здатності сім'ї самостійно розв'язувати

свої проблеми, виконувати функції, реалізовувати свій соціальний та виховний потенціал. Тривалість супроводу залежить від гостроти проблеми, рівня розвитку адаптаційного потенціалу сім'ї, ступеню її функціональної спроможності самостійно вирішувати труднощі (Сейко, 2015).

Поряд із супроводом людини під час здобуття освіти, під час соціального захисту, такого виду діяльності від фахівців потребує сфера охорони здоров'я. Звернемося до визначення терміну медично-психологічний супровід – система медичної та психологічної діяльності фахівців, що спрямована на надання професійної допомоги пацієнту під час лікування та в інші періоди, сприяє уточненню діагнозу й лікувальних заходів, забезпечує усунення чи зменшення симптомів і проявів захворювання пацієнта, покращення або відновлення його здоров'я, нормалізацію життєдіяльності. Родовою ознакою цього поняття є система медичної та психологічної діяльності фахівців. Це цілісна, що складається з багатьох взаємопов'язаних компонентів, діяльність фахівців, яка забезпечує надання комплексної медично-психологічної допомоги пацієнтам. Медична складова цієї діяльності включає: діагностику, терапію, корекцію, реабілітацію, профілактику; аналогічно до неї – психологічна: психодіагностику, психотерапію, психокорекцію, реабілітацію та психопрофілактику. Звертаємо увагу, що медично-психологічний супровід носить соціальний характер, оскільки виникає на рівні механізмів взаємодії людей в соціальному середовищі, а наявність якогось захворювання лише зумовлює його специфіку (Мельник, 2012).

На основі аналізу визначення понять у різних галузях життєдіяльності людини розглядаємо супровід як створення різноманітних умов, так і цілеспрямовану реалізацію спеціальних заходів у межах надання послуг – освітніх, соціальних, медичних тощо, що передбачає сприяння і допомога людині кваліфікованими фахівцями у межах тривалого часу з метою вирішення складної життєвої ситуації.

Фізичний супровід для осіб з інвалідністю визначаємо як соціальну послугу для категорії громадян, які мають порушення опорно-рухового апарату, порушення зору, інших нозологій для усунення обмежень життєдіяльності та включення в громаду, зміст якої полягає у супроводженні від місця проживання до місця призначення, а також в інформуванні, наданні побутової та психологічної допомоги особам під час фізичного супроводу.

З метою вивчення реального стану та проблем, пов'язаних із фізичним супроводом людей з інвалідністю, було проведення опитування волонтерів, які забезпечували супровід учасників Міжнародного художнього симпозиуму-плєнеру осіб з інвалідністю «Мистецтво без обмежень», який проходив в місті Умань 12-24 серпня 2020 р. Участь в опитуванні взяли 10 респондентів.

На питання «Чи проходили Ви спеціальне навчання для супроводження осіб з інвалідністю?» 90 % волонтерів зазначили, що не мають кваліфікованої

підготовки. Лише одна відповідь вказує, що фізичний супровід є основною професією, 40 % опитаних надають допомогу із супроводу на волонтерських засадах, 20 % є батьками осіб з інвалідністю і здійснюють супровід. Щодо труднощів, які виникають під час супроводження, найпоширенішими є: фізичне навантаження (50 %), емоційне навантаження (30 %), проблеми щодо комунікації (30 %).

Серед проблем, з якими стикаються під час супроводження людей з інвалідністю, вказують наступні: необізнаність оточуючих щодо можливостей і потреб людини з інвалідністю; складність у налагодженні міжособистісного спілкування; наявність архітектурних бар'єрів, що унеможливають безперешкодне пересування або доступ до того чи іншого об'єкту; неправильний підхід, що не враховує думку людей з інвалідністю у вирішенні їхніх проблем; стан відчаю чи безпорадності таких людей тощо. Приємно відзначити, що 60 % опитаних вказали про підтримку з боку оточуючих під час супроводження.

Висновки

Відзначимо, що на сьогоднішній день держава

Література

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. За заг. ред. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь: Універсум. 2012. 536 с.
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
3. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія : навч. посіб.; за ред. М. К. Шеремет. К. : Знання. 2010. 293 с.
4. Літяга І. В., Коляденко С. М., Ситняківська С. М. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна педагогіка. 2-ге вид., перероб. і доп.; за заг. ред. Н. А. Сейко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2015. 196 с.
5. Мельник Ю. Б. Теоретичні та методологічні засади медично-психологічного супроводу. *Психолого-педагогічні проблеми в освітньому процесі* : зб. наук. ст. Х.: ХНПУ; ХОГОКЗ. 2012. С. 147–154. URL: https://culturehealth.org/hogokz_knigi/Arhiv_DOI/01_H_NPU_2012/teore_2012.pdf (дата звернення: 25.12.2020).
6. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг» від 23.06.2020 р. №429. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34926.html (дата звернення: 25.12.2020).
7. Попович А. М. Соціальні бар'єри та соціальна реабілітація. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Випуск 1 (40). С. 227–229.
8. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <http://dsp.kyivcity.gov.ua/content/socialni-poslugy.html> (дата звернення: 25.12.2020).
9. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III.

підключається про осіб з інвалідністю відповідно до ресурсів, якими володіє: створюються та успішно функціонують спеціалізовані заклади, у яких працюють висококваліфіковані фахівці. Послуги, які надають дані заклади спрямовані в першу чергу на соціалізацію осіб з інвалідністю в суспільство. Сучасне українське суспільство активно включається до створення необхідних умов, формування позитивного ставлення до цих осіб.

Специфіка системи фізичного супроводу осіб з інвалідністю полягає у наданні допомоги людям з особливими потребами шляхом комплексу спеціальних заходів у межах надання різноманітних послуг.

Введення в дію стандарту професії «Супроводжує осіб з інвалідністю» та підготовка фахівців з присвоєнням однойменної кваліфікації є суттєвим кроком на шляху щодо забезпечення доступу до суспільних благ всіх категорій громадян, в тому числі з інвалідністю. Водночас, соціальна послуга фізичного супроводу є складовою із системи заходів, які сприяють соціальній реабілітації людей з інвалідністю.

URL:

http://kodeksy.com.ua/pro_sotsial_nu_robotu_z_sim_yam_i_dit_mi_ta_moloddyu/statja-1.htm (дата звернення: 25.12.2020).

10. Словник української мови : в 11 т.; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка. 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/s/suprovodzhuvaty> (дата звернення: 25.12.2020).

11. Якушенко Л. М. Актуальні проблеми соціального захисту людей з інвалідністю. *Аналітична записка*. Серія «Соціальна політика». 2019. № 9. С.1–11. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf> (дата звернення: 25.12.2020).

References

1. Zvierieva, I. D. (Eds.). (2012). *Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Encyclopedia for social professionals]*. Kyiv, Simferopol: Universum [in Ukrainian].
2. Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu vid 13.12.2006. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text [in Ukrainian].
3. Konopliasta, S. Yu., & Sak, T. V. (2010). *Lohopsykholohiia [Logopsychology]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
4. Litiaha, I. V., & Koliadenko, S. M., & Sytniakivska, S. M. (2015). *Poniatiiino-terminolohichni bilinhvalnyi slovnyk: sotsialna pedahohika [Conceptual and terminological bilingual dictionary: social pedagogy]* (2nd ed., rev.). Zhytomyr: Vydavnytstvo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
5. Melnyk, Yu. B. (2012). *Teoretychni ta metodolohichni zasady medychno-psykholohichnoho suprovodu [Theoretical and methodological principles of medical and psychological support]*. *Psykhologo-*

pedagogichni problemy v osvithnomu protsesi – Psychological and pedagogical problems in the educational process. 147–154. Retrieved from https://culturehealth.org/hogokz_knigi/Arhiv_DOI/01_H_NPU_2012/teore_2012.pdf [in Ukrainian].

6. Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Klasyfikatora sotsialnykh posluh» vid 23.06.2020 r. №429. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34926.html [in Ukrainian].

7. Popovych, A. M. (2017). Sotsialni bariery ta sotsialna rehabilitatsiia [Social barriers and social rehabilitation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia : «pedahohika. sotsialna robota» – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social work*, 1 (40), 227–229 [in Ukrainian].

8. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» vid 17.01.2019 r. № 2671-VIII. Retrieved from

<http://dsp.kyivcity.gov.ua/content/socialni-posludy.html> [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy «Pro sotsialnu robotu z sim yamy, ditmy ta moloddu» vid 21.06.2001 r. № 2558-III. Retrieved from http://kodeksy.com.ua/pro_sotsial_nu_robotu_z_sim_yami_dit_mi_ta_moloddu/statja-1.htm [in Ukrainian].

10. Bilodid, I. K. (1970-1980). *Slovnnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]* (11 vols) Kyiv: Naukova dumka. Retrieved from URL: <http://sum.in.ua/s/suprovodzhuvat> [in Ukrainian].

11. Yakushenko, L. M. (2019). Aktualni problemy sotsialnoho zakhystu liudei z invalidnistiu [Current issues of social protection of people with disabilities]. *Analitichna zapyska. Seriiia «Sotsialna polityka» – Analytical note. Social Policy Series*, 9, 1–11. Retrieved from <https://miss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf> [in Ukrainian].

Oksana Kravchenko,

*Doctor of Pedagogical Sciences, professor,
Dean of Social and Psychological Department,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
2, Sadova Str., Uman, Ukraine*

Maryna Mishchenko,

*PhD (Candidate of Psychological Sciences), assistant professor,
Department of Psychology,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
2, Sadova Str., Uman, Ukraine*

TO THE PROBLEM OF PHYSICAL SUPPORT OF PERSONS WITH DISABILITIES

Today, the activities of all national institutions, including public authorities, public associations, etc., are aimed at creating conditions in which persons with disabilities can lead an independent life and take an active part in all its aspects. Full participation of people with disabilities in society is not possible due to numerous barriers and obstacles. An «ordinary» person may not notice them, and a person with a disability has to deal with them on a daily basis. The purpose of this study was to analyze the training of accompanying persons with disabilities. Research methods: theoretical – analysis of psychological and pedagogical sources on the researched issues, generalization and systematization of data on training – attendant of persons with disabilities; empirical – polls. The sample of the study consisted of 10 volunteers who accompanied the participants of the International Art Symposium-Plein Air of Persons with Disabilities «Art without Restrictions». Volunteers in the survey noted that the vast majority do not have qualified training. Among the problems faced when accompanying people with disabilities are the following: ignorance of others about the capabilities and needs of people with disabilities; difficulty in establishing interpersonal communication; the presence of architectural barriers that prevent unimpeded movement or access to a particular object; wrong approach that does not take into account the opinion of people with disabilities in solving their problems; a state of despair or helplessness of such people, etc. According to the results of the study, the importance of introducing the standard of the profession «Companion of Persons with Disabilities» and training specialists with the same qualification is an important step towards ensuring access to public goods of all categories of citizens, including people with disabilities. At the same time, the social service of physical support is part of a system of measures that contribute to the social rehabilitation of people with disabilities.

Keywords: physical support, disability, attendant of persons with disabilities, social service, barriers, general competencies, professional competencies.

Подано до редакції 07.02.2021